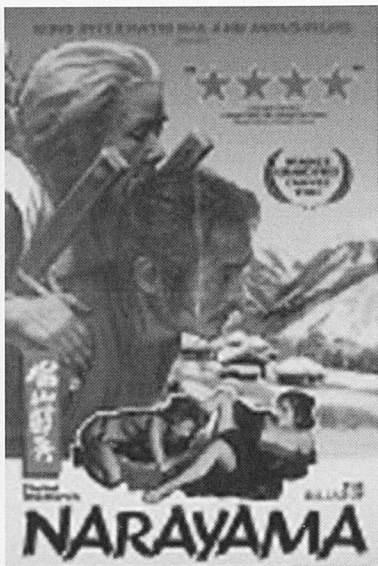

Joan Estrany

"El firmament de sempre fou blau, la Terra seguirà on és per molt Temps i florirà en arribar la primavera. Però tu Home, fins quan viuràs?"
(Li Tai Po: "Cançó bàquica del dolor de la terra")

Tres anys abans de morir, al setembre de l'any 1909, Gustav Mahler va enllestir a Toblach (Sud Tirol) el sisè i definitiu cant de la "Simfonia per Tenor, Alt o Bariton i Orquestra", més coneguda com *Das Lied von der Erde* (*El Cant de la Terra*). Els versos de Li Tai Po, Txang Tsi, Wang Sei i Mong Kao Jen, desdriats d'una antologia xinesa apareguda l'any 1907 a cura de Hans Bethge (1876-1946) sota el nom "La flauta xinesa", cobraren mica en mica plenitud sonora dins l'imaginari del compositor alemany.

Fórmula més panteista com la que porta per títol el seu darrer cicle de *lieds* hauria estat mala de trobar. Un panteisme que supuren i destilen, com esquerdes al terrós, els seus sis cants: *Cançó bàquica del dolor de la terra*, *El solitari a la tardor*, *De la joventut*, *De la bellesa*, *El begut a la primavera*, *L'A-*

comiat. Indicis d'una protorreligió, d'una alquímia a cor obert, que fa servir el solc i el rierol com alambic. Ben arribada l'hora, les marjades d'arrós i els cants de la terra encatifaran les parets del Narajama.

Les muntanyes del nord del Japó permeteren al realitzador Shohemi Imamura (1926), transportar l'espectador occidental al Japó més ancestral de finals del segle XIX. Premiada al Festival de Cannes l'any 1983, *La Balada de Narajama*, és un testimoni cor-prenedor on l'home, la bèstia i la natura esdevenen unitat, parts iguals d'un únic decorat que, per aquest mateix motiu, es difumina i deixa d'existir. L'home no és més protagonista que la muntanya, ni l'ocell més que el gra... tota cuca viu, tot ésser té nom propi —la muntanya: Narajama— tot ritual una balada, un cant.

Imamura deixa que sigui la natura qui parli; la brutalitat, la tendresa i la saviesa de l'home i, o la bèstia que la cohabiten. La falç sega, l'hortolà mor..., però mai mancaren gavelles a les païsses. Encivellades dins un mateix feix, s'escenifica temporada rere temporada el cicle etern de la terra, on només, les primaveres brosten, tant bon punt l'hivern es fa enrere.

Abans però, caldrà proveir-se d'estelles..., i preparatius de viatge. Orin, la mare ha sentit la crida del Narajama, la Cançó de la Terra entona el seu sisè cant a les portes de la tardor. Tatsuhei es corda les esperdanyes. Gustav ha sortit una estona a veure de prop els Dolomites.

Abendrot

A la vall tot d'una s'imposa la fosca. Les tetes, les pipes i les llars... l'encens domèstic enlairant-se, declina *cap al tard*. L'àvia Orin vigilant: el refilet de l'oboè insinuant, enredós, persistent, l'acompanya tota la tarda. "Anit pujarem al Narajama" determinació d'un fil de veu que potser tremola ben endins, la paràlisi serena d'una por amagada.

El fill Tatsuhei es regira, no treu fill ni agulla, no comprèn, mira de fer-la enraonar. El seny impotent envers l'instint. La lluentor als ulls del qui sap, del qui tem, del qui s'empassa el plor.

A me coll, com un xerpa ensenyat Tatsuhei, carrega Orin a ses esquenes. El primer revolt i el sostre del paller és ja rodapeu, paretó a ran de camí; dintre: la blanura de l'alfals allita l'amor, la son i les rondalles de la muntanya sagrada. Dues ziga-zages, del poblat ara en resta un mosaic. Cap del dos capgira.

El camí s'enfila i s'enfonya dins la garriga... s'estreny i es perd. A les pal-pentes, els peus miren de no ensopegar arrels, rocs i dorments. Brossa humida, bambús i fullaca. La por als peus. La fosca i el silenci tot una mateixa cosa: un color, un so. Ni les petjades sonen, tan amunt els grins no pasturen. Ulls i ombra espessa. Les arrulles d'Orin reposen robina-des... poca lluna manco estels, només un llum d'oli dins una vall condormida. Fill i mare a me coll... camina, caminaràs.

Morgengrau

Escatologies i rapinyaires a l'aguait. Rodola la fam roseguera avall. Les trinxes de Narajama esquincen la boira, en fan vels i pedaços, l'auba escampa un blau indecís, ni vigília ni nit. Així s'acosten, terrabastall de còdols i osseres..., pas i comparsa.

L'aucell invisible altra vegada...el seu refilet repetitiu, mesurat i tanmateix enervant... ara s'eixampla dins la balma del cim... és el cant de la terra, el ressò amb retard, que aviat emplenarà tota la vall. Tatsuei s'agup i Orin toca dempeus. S'estrenyen, un dins l'altre,...els ulls premien amb força: vidres i talls. La mare s'asseu. El fill d'esquenes, al puny el cor, ja devalla cap el poble. Escatologies i rapinyaires.

Subtils i ingràvides com a bimbo-lls, els flocs de neu. La vall de Narajama escolta ara el cant blanc del cel. La blanca pregrària s'espesseeix per tot la fondalada, als marges, als sostres, als cimals, als bambús i als camps d'alfals. A la tornada, voltes i voltes al mateix... la seva oïda no havia estat capaç de destriar aquella veu que tan nítida s'oferia a la mare. Aquell ocell empenyós que també encaçava Gustav dins la muntanya sudtirolesa... aquell istrió volander que botava de branca en branca a sol ixent. Mai l'acabà de veure de prop, el seu cant que la ment torbava, arribava tard a l'oïda. El Tirol sota la neu.

El cant i la terra eternament blancs, eternament blaus.

Gustav Mahler no arribaria a sentir mai aquest *Abschied* premonitori de mitja hora, el seu sisè Cant de la Terra restà insonor a la partitura fins que el 20 de novembre de 1911, mig any després de la seva mort, Bruno Walter estrenava *Das Lied von der Erde* a Munic.

La mort era ara la seva pròpia..., la macabra juguesca del compositor el reptava ara amb les seves pròpies armes.

Mitja hora de Silenci, potser no tant, tanca la pel·lícula d'Imamura al comellar del Narajama. Ni els grins, ni les petjades, ni tan sols el vent del lector que em sepulta al Silenci en passar plana, pot tanmateix fer-li ombra.

L'Acomiat

(sobre textos de Mong Kao Jen)

El sol es pon rere les muntanyes.
A totes les valls cau la tarda,
Amb ses ombres plenes de serena.
Oh mira! com una barca d'argent
La lluna es repenja sobre el blau llac del cel.

Sento l'oratge d'un vent lleuger
baix dels foscos pins!
El rierol canta amb goig i travessa l'ombra

Les flors s'esblanqueixen dins el crepuscle

La terra respira retuda pel descans i la son
Tota quimera vol ara somiar
Els homes cansats tornen cap a cases
En tocar llit aprendran de bell nou
La sort oblidada i la joventut
Els aucells en silenci enfilats a les branques

El món condormit!
Bufa una aire fred a l'ombra dels meus pins

Aquí plantat esper el meu amic
Esguard el seu darrer adéu.
Oh amic meu, jo voldria gaudir al teu costat

la bellesa d'aquest capvespre.
On pares tu! Em deixes aquí sol!
Camín amunt i avall amb el meu llaüt
Per camins encatífats de molsa
Oh Bellesa! O món ebrí per sempre d'amor i de vida.

(sobre textos de Wang-Sei)

L'amic davallà del cavall
i li ofertà la copa de l'adéu.
Ell demanà on havia d'anar
I per mor que havia de ser així
Ell va dir amb una veu apedaçada:

"Amic meu
La ventura no em féu costat en aquest món!

On vaig em demanes? Aniré a les muntanyes

A cercar la pau del meu cor solitari!
Marxaré a ca meua, al meu refugi
Ja mai trescaré terres llunyanes
El meu cor és en calma i espera la seva hora!

L'estimada Terra brosta cada primavera
i verdeja a tots els indrets
Onsevulla i per sempre blavejarà la llum de l'horitzó!

Eternament...eternament...

(traducció de Joan Estrany)

